

машини для гірничих робіт: рудопідйомні машини, компресори тощо; крани та підйомні машини «досліджених систем».

Таким чином, можна стверджувати, що з кінця XIX ст. підприємства Слобожанщини перейшли до системного випуску вантажопідйомного обладнання

Сонко Р. О.
НТУ «ХПІ»

**МИКОЛА ФЕДОРОВИЧ ФОН-ДІТМАР – РЕДАКТОР
ЧАСОПISУ «ЗАПИСКИ ХАРЬКОВСКОГО ОТДЕЛЕНИЯ
ИМПЕРАТОРСКОГО РОССИЙСКОГО ТЕХНИЧЕСКОГО
ОБЩЕСТВА» (1907–1908 РР.) ТА ГОЛОВА ХАРКІВСЬКОВО
ВІДДІЛЕННЯ РОСІЙСЬКОГО
ТЕХНІЧНОГО ТОВАРИСТВА (1909–1912 РР.)**

Джерелознавче дослідження науково-технічних часописів має велике значення для висвітлення історії вітчизняної науки й техніки. Актуальність їх вивчення продиктоване важливістю виникнення та розвитку інститутських науково-технічних шкіл. До періодичних науково-технічних видань Харківського технологічного інституту відноситься не лише часопис, що видавався безпосередньо в інституті – «Известия Харьковского технологического института императора Александра III». До таких належали й «Записки Харьковского отделения Императорского Российского Технического Общества» (надалі – «Записки»), що виходили в світ з 1881 по 1908 рр., хоч й поза межами вишу, але автори яких належали до інститутських викладачів і вчених. Ініціатором їх започаткування став Микола Бекетов, професор Харківського Імператорського університету, засновник нового напрямку в природничих науках: фізичної хімії. Він першим у Європі ввів систематичне читання курсу фізичної хімії. Учений став одним з авторів першого випуску першого тому «Записок» – у ньому була опублікована його стаття «О добывании серы из гипса». Зауважимо, що в вітчизняній літературі вже відмічалось, що «академик Н.Н. Бекетов в 1886/87 учебном году в Харьковском практическом технологическом институте читал курс химии и стал основоположником институтской школы физико-химиков».

За ухвалою загальних зборів членів Харківського відділення Імператорського Російського технічного товариства, часопис виходив щорічно в кількості чотирьох випусків. Видання «Записок» здійснювала Рада Харківського відділення товариства. Раду очолював її голова – Микола Миколайович Бекетов (з 1880 по 1908 рр.). Основну увагу видання приділяло викладу результатів дослідження у галузі хімії. Разом з тим, у часописі друкувалися й матеріали інших підвідділів товариства: архітектурно-

будівельного, повітроплавного, залізничного, з технічної освіти, бухгалтерського, фотографічного та електротехнічного.

У 1907–1908 рр. «Записки» редагував, а в 1909–1912 рр. Харківське відділення товариства очолював Микола Федорович фон - Дітмар – людина, якій поки що дослідники приділяють дуже мало уваги. Він походив з родовитих дворян, закінчив гірничий інститут в Санкт-Петербурзі, як вільний слухач – фізико-математичний і юридичний факультети Санкт-Петербурзького університету. Був учнем Д.І. Менделєєва. Працював гірничим інженером на Путіловському заводі, на будівництві Балашово – Харківської залізниці. У 1893 р. заснував механічну майстерню в Харкові, з 1902 р. постійно обирав гласним Харківської міської думи. Його бізнес розвивався досить успішно – до 1914 р. вже включав до себе два машинобудівних заводи. Енергійний обізнаний підприємець увійшов до правлінь акціонерного та кам'яновугільного товариств, обіймав посаду глави ради Петроградського торговельного банку, був відомим вченим, який цікавився досить великим колом актуальних проблем. Його праці: «О налогах и сборах, уплачиваемых промышленностью и сельским хозяйством»; «К вопросу о недостатке рабочих на каменноугольных копях Донецкого бассейна в 1899 г.: (Опыт исследования спроса и предложения рабочих рук)»; «Деятельность доменных заводов Юга России за 1899 г. и предполагаемое производство металлов и потребление сырых материалов заводами Юга России в 1901 г.»; «О земском обложении горнопромышленных предприятий Юга России»; «Основы счетоводства (по новой форме)» свідчать про глибоке розуміння нагальних проблем. Перу дослідника також належать дуже цікаві «Проекты аграрной реформы и их значение для горной промышленности», де автор виклав своє схвальне відношення до головної реформи П.А. Столипіна як промисловець.

Ушенко П. А.
НТУ «ХПІ»

СПІВПРАЦЯ ХАРКІВСЬКОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО ІНСТИТУТУ З ВНДІКОНДИЦІОНЕР ТА ХАРКІВСЬКИМ ЗАВОДОМ “КОНДИЦІОНЕР”

Створений 1967 р. ВНДІКондвентмаш (з 1976 р. скорочена назва інституту ВНДІКондиціонер) став першим інститутом галузі, головною формою зв'язку науки з виробництвом, потужним важелем у прискоренні науково-технічного прогресу всього СРСР у галузі кондиціонеробудування. Склад першого колективу ВНДІКондвентмаш на чолі з директором ХЗК П. М. Кучеровим нараховував лише 27 провідних фахівців Харківського заводу “Кондиціонер” (ХЗК).

Кафедру загальної теплотехніки засновано при Харківському політехнічному інституту (ХПІ) ще у 1950 р. Водночас було розпочато формування головних курсів загальної теплотехніки, що читалися майже на